

13

Päättäjät valitaan vaaleilla

Kansa käyttää valtaansa vaaleissa

Demokratioissa järjestetään vaaleja, jotta kansalaiset pääsisivät valitsemaan mielestään parhaat mahdolliset päättäjät oman kansan keskuudesta. Äänestäjät luovuttavat osan vallastaan valitsemilleen edustajille. Ehdokkaiden teemoihin ja heidän puolueidensa edustamiin näkökantoihin tutustuminen auttaa äänioikeutettuja määrittelemään, mihin suuntaan he haluavat maataan tai kotikuntaansa kehittää.

Vaaleihin sisältyy demokratian toteutumisen kannalta myös toinen merkittävä ulottuvuus. Vaalien yhteydessä kansalaisilla on mahdollisuus päästä sanomaan sanansa vaalikauden

aikana heihin kohdistetusta vallankäytöstä. Mikäli se ei tyydytä kansalaista, hän voi äänestää tilalle parempaa ehdokasta ja puoluetta.

Vaalit mahdollistavat vallankäyttäjien vaihtamisen. Poliitikkojen on pohdittava omassa päätöksenteossään äänestäjiensä etua. Edustaja, joka haluaa säilyttää paikkansa seuraavissakin vaaleissa, kuuntelee tarkkaan, minkälaisia muutoksia äänestäjät haluavat. Puolue tai päättäjä, joka jääräpäisesti tekee vain itselleen tai puolueelleen hyödyllisiä päätöksiä äänestäjistä välittämättä, riskeeraa paikkansa seuraavissa vaaleissa. Tämä edellyttää tietenkin sitä, että äänestäjät seuraavat, mitä poliitikot päättävät.

Ilman vaaleja ei ole edustuksellista demokratiaa. Edustuksellisen demokratian perusajatus on kaikkialla sama. Sen sijaan vaalien

Vaalit mahdollistavat vallankäyttäjien vaihtamisen.



Intiassa kansallinen allianssi juhlii vaalivoittoa 2014. Parlamenttivaalien äänestäjien määrä nousi 100 miljoonalla vuodesta 2009 vuoteen 2014. Intia on maailman suurin demokratia ja maailman toiseksi väkirikkain valtio Kiinan jälkeen. Intia on osoittanut, että demokratia voi olla myös kehittyvän maan tie menestykseen, olkoonkin, että suuret elintasoerot ovat edelleen maassa arkipäivää.

järjestämisessä ja vaalituloksen laskemisessa on eri maissa erilaisia tapoja. Vaalijärjestelmät voidaan jakaa kahteen ryhmään, suhteelliseen vaalitapaan ja enemmistövaalitapaan. Joissain maissa, kuten Saksassa, yhdistetään nämä kaksi tapaa.

Paikkoja suhteessa saatuihin ääniin

Suhteellisessa vaalitavassa puolueet saavat edustajia valituksi suhteessa saamaansa ää-

nimäärään. Puolue, joka saa paljon ääniä, saa paljon paikkoja. Toisin kuin enemmistövaalissa, myös puolue, joka saa vähemmän ääniä saa omia edustajiaan läpi, vaikkakin vähemmän. Suhteellista vaalitapaa käytetään useiden maiden parlamenttivaaleissa ympäri manner-Eurooppaa sekä Latinalaisessa Amerikassa. Suomessa suhteellisella vaalitavalla valitaan eduskunta, kunnanvaltuustot ja europarlamentaarikot.

Suhteellisessa vaalitavassa äänet annetaan puolueelle ja puolueen laatimalle ehdokaslistalle. Puolue päättää, ketkä puolueen ehdokaslistalle pääsevät.

Suljetussa listavaalissa puolue päättää, mihin järjestykseen ehdokkaat listalla laitetään. Äänestäjä ei siis äänestä yksittäistä ehdokasta lainkaan. Tämän jälkeen lasketaan puolueiden saamat äänimäärät ja niiden perusteella paikkaluku parlamentissa. Kun tiedetään puolueen saama paikkamäärä, listalta otetaan ehdokkaat parlamenttiin siinä järjestyksessä, johon puolue on heidät laittanut. Näin toimitaan esimerkiksi Ruotsissa.

Monessa maassa on suljetusta listavaalista siirrytty avoimiin listoihin puolueiden vallan kaventamiseksi ja äänestäjän vallan lisäämiseksi. **Avoin listavaali** merkitsee sitä, että äänestäjä pääsee vaikuttamaan ehdokkaiden järjestykseen puolueen listalla.

Suomessa on suhteellisessa vaalissa käytössä omintakeinen järjestelmä, jossa ääni annetaan samalla sekä puolueelle että ehdokkaalle itselleen. Puolue saa paikkansa **vaalipiirissä** suhteessa äänimäärään ja puolueen ehdokkaista valitaan ne, jotka ovat saaneet eniten ääniä.

Puolue voi myös liittyä toisen puolueen kanssa yhdessä tai useammassa vaalipiirissä ja muodostaa **vaaliliiton**. Tällöin liittoutuneiden puolueiden kaikkien ehdokkaiden vaalipiirissä saamat äänet lasketaan yhteen. Niiden perusteella lasketaan, kuinka monta paikkaa vaaliliitto saa, ja valituksi tu-



Yhdysvalloissa on käytössä enemmistövaalitapa ja sitä kautta kaksipuoluejärjestelmä: demokraatit ja republikaanit käyvät vaaleissa kamppailua äänestäjistä.

levat näistä eniten ääniä saaneet ehdokkaat. Liittoutuminen parantaa pienempien puolueiden mahdollisuuksia saada ehdokkaitaan läpi. Toisaalta vaaliliittoja on kritisoitu, koska äänestäjän näkökulmasta läpi voi päästä aivan toista arvomaailmaa edustava ehdokas toisesta puolueesta.

Suhteellisen vaalitavan edut ja haitat

Suhteellisen vaalitavan käyttämisen etuna on pidetty sitä, että se suosii monien puolueiden olemassaoloa. Tällöin vähemmistöt saavat äänensä helpommin kuuluviin. Päätöksenteossa, hallituksen muodostamisessa ja hallituksen ohjelmissa pitää tehdä enemmän kompromisseja, kun mikään puolue ei



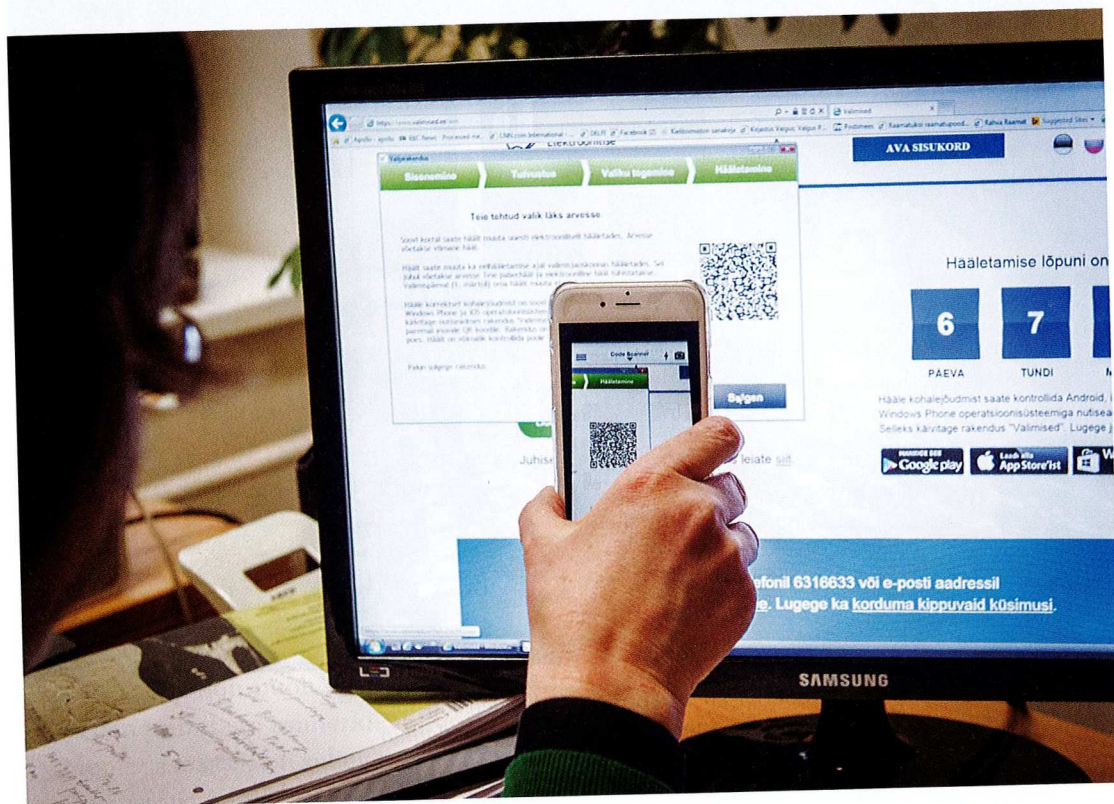
Englannin parlamentissa hallituspuolueen ja oppositiopuolueiden edustajat istuvat kirjaimellisesti nenät vastakkain. Sana oppositio tulee englannin kielen sanasta "opposite" – vastapäätä. Kuvassa on Britannian parlamentin ylähuone.

käytännössä voi muodostaa hallitusta yksin. Päätöksenteossa on huomioitava useamman kuin yhden puolueen kanta. Tämä voi tuoda päätöksentekoon parempaa ja syvällisempää harkintaa, kun eri mielipiteitä on pakko kuunnella.

Suhteellisen vaalitavan maissa hallituksesta tulee useimmiten monipuoluehallitus. Vallan oikeudenmukaiseksi kokeminen on turvatumpaa, kun äänten vähemmistöllä on vaikea saada paikkojen enemmistöä. Kriitikot näkevät monien hallituspuolueiden mielipiteiden aiheuttavan hitautta ja tehotomuutta päätöksentekoon. Monessa maassa suhteellinen vaalitapa on johtanut myös sirpaleiseen puoluekenttään, josta äänestäjän on vaikea ottaa selkoa. Äänestäjä voi ko-

kea myös äänensä menevän hukkaan, kun oma puolue saa vaaleissa liian vähän paikkoja, jolloin sen edustajilla ei ole konkreettista merkitystä parlamentin äänestyksissä.

Monessa maassa puoluekentän eheyttämiseksi on otettu käyttöön **äänikynnys**, joka edellyttää esimerkiksi viiden prosentin äänisaaliin saamista valtakunnallisesti, ennen kuin puolue saa yhtään edustajaa parlamenttiin. Murskaava äänisaalis esimerkiksi yhdessä vaalipiirissä ei silloin enää riitä edustajan valituksi tulemiseen, jos se ei ylitä tuota viittä prosenttia kaikista maassa annetuista äänistä. Näin estetään pienten, yhden tai kahden kansanedustajan, ryhmien syntyminen.



Virossa siirryttiin jo 2005 osittaiseen nettiäänestykseen valtakunnallisissa vaaleissa. Äänestää saa myös perinteisesti lapulla. Muualla Euroopassa nettiäänestystä on harkittu, myös Suomessa, mutta innostus nettiäänestämiseen on lopahtanut. Mitä uhkia ja mahdollisuuksia nettiäänestykseen voi sisältyä?

Enemmistövaalissa voittaa eniten ääniä saanut

Enemmistövaalissa eniten ääniä saanut ehdokas voittaa. Vähemmän ääniä saanut edustaja ei tule valituksi.

Enemmistövaali on käytössä muun muassa Ison-Britannian parlamenttivaaleissa. Maa jaetaan useisiin pieniin **vaalipiireihin**, joista kustakin valitaan vain yksi ehdokas. Vaalipiirejä on siis yhtä monta kuin edustajia parlamentissa. Puolueet asettavat vaalipiireihin kukin yhden ehdokkaan, ja näistä

parlamentin jäseneksi pääsee sen puolueen ehdokas, joka on saanut eniten ääniä. Yhdysvalloissa senaattorit ja kongressin edustajat valitaan samalla periaatteella. Suomessa kansalaiset valitsevat presidentin enemmistövaalilla.

Enemmistövaalin hyvinä puolina voidaan pitää sitä, että tietyltä alueelta valittu henkilö ajaa päätöksenteossa varmemmin oman seutukuntansa etua. Edustajan on kyettävä vakuuttamaan oman vaalipiirinsä äänestäjät siitä, että hän on toiminut näiden hyväksi.

Muutoin hänellä on suuri riski menettää paikkansa seuraavissa vaaleissa.

Etuna on pidetty myös sitä, että enemmistövaalin myötä päätöksenteosta tulee tehokasta. Se puolue, joka on saanut eniten edustajia parlamenttiin, muodostaa hallituksen yksin. Häviölle jääneiden puolueiden läpi päässeet edustajat jäävät oppositioon. Parlamentin paikkaenemmistön saavuttanut puolue saa hallituksensa tekemät lakiehdotukset läpi parlamentissa, koska sillä on siellä **ehdoton enemmistö**.

Opposition tehtäväksi muodostuu hallituksessa olevan puolueen päätöksenteon kritisointi siinä toivossa, että seuraavissa vaaleissa heidät äänestettäisiin enemmistöön.

Enemmistövaali johtaa yleensä siihen, että maassa on vain kaksi suurta puoluetta. Tämä taas johtuu siitä, että ihmiset äänestävät mieluummin sellaisia ehdokkaita, joilla on mahdollisuus päästä läpi. Kun vain yksi ehdokas läpäisee seulan kussakin vaalipiirissä, kansalaiset äänestävät yleensä jompaa kumpaa kahden suuren puolueen ehdokkaista. Näin on ollut perinteisesti Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa.

Suurin haittatekijä enemmistövaalin käytössä on kuitenkin se, että koko maan äänimäärää tarkasteltaessa vaalit voittanut puolue on voinut saada todellisuudessa vähemmistön äänistä. Toinen puolue on ehkä voittanut useita suuria vaalipiirejä ja kerännyt niissä esimerkiksi 80 prosenttia äänistä. Jos kilpailijapuolue on kuitenkin voittanut niukalla 50 prosentin enemmistöllä suuremman määrän pieniä vaalipiirejä, se voittaa vaalit. Näin se saa enemmän edustajia parlamenttiin, vaikka koko maan mittakaavassa pienempi määrä ihmisiä on äänestänyt sitä.

Äänioikeutetut ja vaalikelpoiset

Suomessa on voimassa **yleinen ja yhtäläinen äänioikeus**, joka on taattu perustuslaissa. Yleinen äänioikeus merkitsee sitä, että kaikilla täysi-ikäisillä yhteisön jäsenillä on oikeus äänestää. Tällöin sukupuoli, omaisuus, koulutus tai yhteiskunnallinen asema eivät rajaa ketään äänioikeuden ulkopuolelle. Yhtäläinen merkitsee sitä, että jokaisen äänioikeutetun ääni on samanarvoinen. Vaaleissa on myös voimassa **vaalisalaisuus**, joka merkitsee sitä, ettei kellekään tarvitse kertoa, mitä puoluetta tai ehdokasta äänestää.

Jokaisella äänioikeutetulla on käytössään yksi ääni. Äänioikeutettuja ovat viimeistään vaali-

Suomen liittymisestä Euroopan unioniin äänestettiin neuvotantavassa kansanäänestyksessä.

Vaalit Suomessa				
	Kunnallisvaalit	Eduskuntavaalit	Europarlamentti-vaalit	Presidentinvaalit
Vaalikausi	Neljä vuotta	Neljä vuotta	Viisi vuotta	Kuusi vuotta
Vaalitapa	Suhteellinen	Suhteellinen (pl. Ahvenanmaa – yksinkertainen enemmistövaali)	Suhteellinen	Suora kansanvaali, enemmistövaali – tarvittaessa kaksivaiheinen
Vaalipiiri	Kunta	Suomi jaettu 13 vaalipiiriin	Koko Suomi yksi vaalipiiri	Koko Suomi yksi vaalipiiri
Äänioikeus	Äänioikeutetut täysi-ikäiset kuntalaiset + kunnassa riittävän pitkään asuneet ei-kansalaiset	Täysi-ikäiset Suomen kansalaiset	Täysi-ikäiset Suomen kansalaiset + EU:n jäsenvaltioiden kansalaiset, jotka asuvat Suomessa	Täysi-ikäiset Suomen kansalaiset
Vaalikelpoisuus	Äänioikeutetut kuntalaiset, jotka eivät ole vajaavaltaisia	Äänioikeutetut Suomen kansalaiset, jotka eivät ole vajaavaltaisia	Äänioikeutetut Suomen kansalaiset, jotka eivät ole vajaavaltaisia (koskee myös EU-maiden kansalaisia, joilla äänioikeus Suomessa)	Syntyperäiset Suomen kansalaiset
Valitaan	13-85 kunnanvaltuutettua (asukasluku vaikuttaa määrään)	200 kansanedustajaa – määrä vaihtelee vaalipiireittäin	13 euro-parlamentaarikkoa eli meppiä	Yksi presidentti
Ketkä saavat asettaa ehdokkaita	Rekisteröidyt puolueet tai niiden vaaliliitot + vähintään 10 hengen valitsijayhdistykset ja niiden yhteislistat	Rekisteröidyt puolueet tai niiden vaaliliitot + vähintään 100 hengen valitsijayhdistykset ja niiden yhteislistat	Rekisteröidyt puolueet tai niiden vaaliliitot + vähintään 2 000 hengen valitsijayhdistykset ja niiden yhteislistat	Rekisteröidyt puolueet, joilla vähintään yksi kansanedustaja eduskunnassa + vähintään 20 000 hengen valitsijayhdistykset

Suomeen on suunniteltu maakuntavaaleja sote-uudistukseen liittyen. Ota selvää, mikä on maakuntavaalien tilanne. Entä löydätkö vastauksia siihen, mitä taulukon muuttujiksi tulee maakuntavaalien osalta?

päivänä 18 vuotta täyttäneet kansalaiset. He saavat äänestää edustajiaan eduskuntavaaleissa, presidentinvaaleissa, kunnallisvaaleissa ja europarlamenttivaaleissa. Lisäksi äänioikeus koskee neuvoa-antavia kansanäänestyksiä, jollainen järjestettiin esimerkiksi Suomen liittymisestä Euroopan unioniin vuonna 1994.

Kunnallisvaaleissa saavat lisäksi äänestää kaikki maassa asuvat EU-kansalaiset, Norjan ja Islannin kansalaiset sekä vähintään kaksi vuotta Suomessa ennen vaaleja asuneet ulkomaalaiset. Suomessa vakinaisesti asuvat EU-maiden kansalaiset saavat myös halutesaan äänestää europarlamenttivaaleissa Suomesta sinne valittavia ehdokkaita.

Äänioikeutettu saa myös asettua itse vaaleissa ehdokkaaksi eli on **vaalikelpoinen**. Presidentin vaaleissa ehdokkaan on edelleen oltava syntyperäinen Suomen kansalainen. Oikeus asettua ehdokkaaksi ei kuitenkaan koske puolustusvoimien sotilashenkilökuntaa eikä korkeimpia oikeusviranomaisia. Kunnan johtohenkilöt tai kuntia valvovat valtion viranomaiset eivät myöskään saa asettua kunnallisvaaleissa ehdolle, jotta päätöksenteko ei vinoutuisi.

Ajoittain on pohdittu myös sitä, olisi-ko lailla säädetty **äänestyspakko** keino lisätä äänestysaktiivisuutta. Äänestyspakko on käytössä esimerkiksi Belgiassa ja Austra-

liassa. Tällöin äänestysikäiset kansalaiset on lain voimalla velvoitettu äänestämään vaaleissa sakon uhalla.

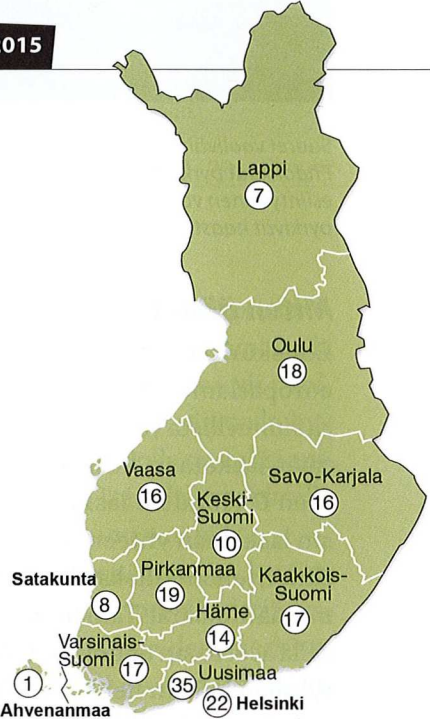
Äänestyspakon puolestapuhujat väittävät, että se nostaisi äänestysprosentteja ja takaisi demokratian paremman toteutumisen. Vastustajat katsovat sen vain vähentävän joidenkin äänestäjien motivaatiota, jolloin tuloksena vaaliurnissa olisi entistä runsaammin tyhjiä lippuja. Lisäksi äänestämättä jättämistä pidetään vastustajien puheissa myös kannanottona. Vaaleissa äänestämättä jättäneitä äänioikeutettuja kutsutaan ”nukkuviksi äänestäjiksi”.

Kansanedustajien paikkajako vaalipiireittäin eduskuntavaaleissa 2015

Vaalilain 6 §:n mukaisesti kansanedustajanpaikkojen jakautuminen vaalipiirien kesken vuoden 2015 eduskuntavaaleissa määräytyy väestötietojärjestelmässä 31.10.2014 olleiden Suomessa asuvien Suomen kansalaisten lukumäärien perusteella. Edustajapaikat jakaantuvat vaalipiirien kesken seuraavasti (suluissa muutos vuoden 2011 eduskuntavaalien paikkajakoon).

Vaalipiirit	paikkoja
01 Helsinki	22 (+1)
02 Uusimaa	35
03 Varsinais-Suomi	17
04 Satakunta	8 (-1)
05 Ahvenanmaa	1
06 Häme	14
07 Pirkanmaa	19 (+1)
08 Kaakkois-Suomi	17 (-1)
09 Savo-Karjala	16 (+1)
10 Vaasa	16 (-1)
11 Keski-Suomi	10
12 Oulu	18
13 Lappi	7
Yhteensä	200

Lähde: Oikeusministeriö vaalit.fi





Suuret vaaliväittelyt ennen valtakunnallisia vaaleja nostavat vaalien huomioarvoa. Ehdokkaat pyrkivät niissä terävöittämään viestiään, ja viime hetken onnistunut esiintyminen voi pelastaa paljon. Presidentinvaaliväittelyissä 2018 muut ehdokkaat pyrkivät haastamaan istuvaa presidentti Niinistöä.

Miten äänet lasketaan?

Eduskuntavaaleissa, kunnallisvaaleissa ja europarlamenttivaaleissa käytetään kaikissa suhteellista vaalitapaa. Läpi pääsevät edustajat lasketaan kussakin vaalipiirissä erikseen **D'Hondtin laskutavalla** siten, että ensin lasketaan yhteen puolueen tai vaaliliiton äänet, jolloin tulokseksi saadaan listan kokonaisäänimäärä. Tämän jälkeen puolueen sisällä asetetaan ehdokkaat paremmuusjärjestykseen heidän henkilökohtaisten äänimääriensä perusteella.

Puolueet ja valitsijayhdistykset voivat myös taktikoida vaaleissa tekemällä **vaaliliittoja** keskenään. Pienen ryhmän mahdollisuudet saada edustajansa läpi kasvavat vaaliliitoissa, sillä koko vaaliliiton äänet lasketaan yhteen. Kukin puolue tai vaaliliitto voi asettaa ehdokkaita enintään niin monta kuin vaalipiiristä valitaan kansanedustajia.

Eniten ääniä saanut puolueen ehdokas saa **vertausluvukseen** puolueen koko äänimäärän, toiseksi eniten ääniä puolueesta saanut ehdokas saa luvukseen tästä puolet,

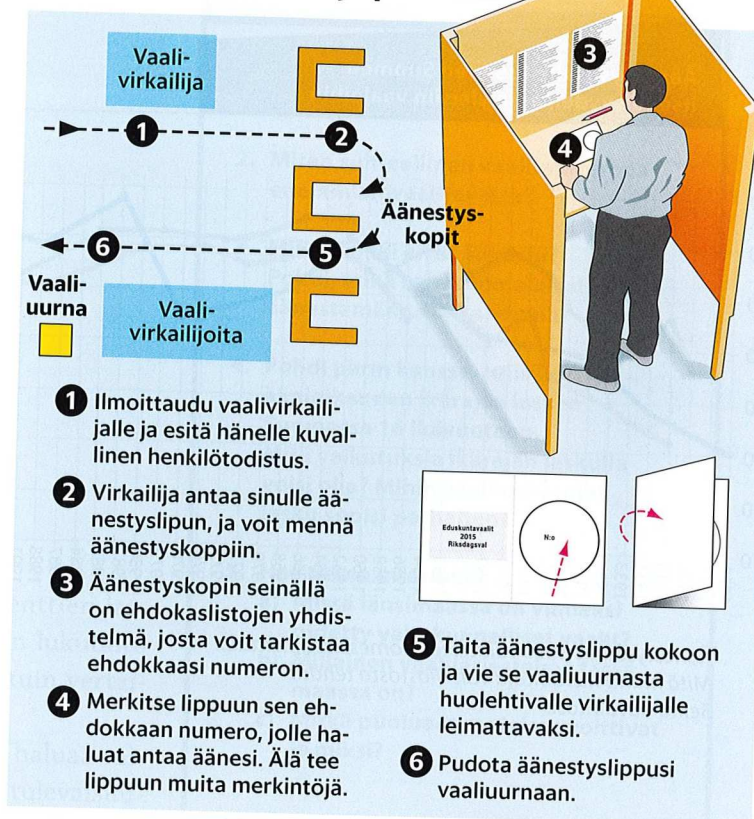
kolmas yhden kolmasosan ja niin edelleen. Lopuksi kaikki vaalipiirin eri puolueiden ehdokkaat asetetaan heidän vertauslukujensa perusteella järjestykseen. Esimerkiksi Vaasan vaalipiirissä 16 vertausluvultaan paras ehdokasta pääsee eduskuntaan. Jos kaksi ehdokasta saa vertausluvukseen saman, suoritetaan näiden välillä arvonta.

Presidentti valitaan Suomessa enemmistövaalilla, joka järjestetään joka kuudes vuosi. Presidentinvaalin kaksivaiheisuus tulee siitä, että presidentiksi valittavan on saa-

tava ehdoton enemmistö eli yli 50 prosenttia annetuista äänistä. Mikäli ensimmäisellä äänestyskierroksella kukaan ei saa yli puolta äänistä, järjestetään kahden viikon kuluttua toinen kierros, jossa ehdolla on kaksi eniten saanutta ehdokasta. Toisella kierroksella voittaa se, joka saa enemmän ääniä.

Suoran kansanvaalin käytön on katsottu lisäävän kansanvaltaa presidenttiä valittaessa. Vastaavasti puolueiden merkitys on vähentynyt, sillä vaali on samalla muuttunut korostetusti henkilövaaliksi, jossa

Näin toimit äänestyspaikalla



Petri Salmén / HS / Oikeusministeriö

Äänestysosallistuminen Suomen itsenäisyyden ajan yleisiin vaaleihin



ehdokkaan henkilökohtaiset ominaisuudet ja karisma korostuvat.

Miksi kaikki eivät äänestä?

Äänestämistä on helpotettu nykyään, kun ihmisten elämä on muuttunut yhä kiireisemmäksi. Äänestää voi ennakkoon, ja vaalipäivänä huoneistot ovat auki aina kello kahdeksaan asti, jolloin alkaa vaalituloksen laskenta. Eduskuntavaalit on myös siirretty kuu-kaudella eteenpäin, huhtikuulle, jotta sääolosuhteet olisivat suotuisimmat kansan

vaaliurnille lähtöön. Myös kuntavaalit siirretään kevääseen.

Maaseudulla äänestetään vilkkaammin kuin kaupungeissa, ja koulutetut äänestävät aktiivisemmin kuin vähemmän koulutetut. Nuoret äänestävät vähemmän kuin ikääntyneet, ja nuorten äänestysprosentti putoaa suhteessa vanhempia ikäryhmiä nopeammin. Jos nuori on työtön tai elää tukien varassa, äänestäminen jää useimmiten väliin. Maahanmuuttajataustaiset äänestävät vähemmän kuin muut. Syyksi tähän eri ta-

hoilla esiintyvään äänestysprosenttien laskuun on nähty se, että politiikan lukutaito on näissä ryhmissä heikompaa kuin vertailuryhmissä.

Äänestäminen kannattaa, jos haluaa vaikuttaa siihen, ketkä asioistamme tulevaisuudessa päättävät. Äänestysaktiivisuus on laskenut Suomessa 1970-luvun huippuajoista huolimatta vaalien siirroista. Tästä on syytä olla huolissaan. Syytä laskeviin käyriin on haettu puolueiden halusta etsiä poliittinen yhteisymmärrys eli **konsensus**. Ristiriidat ja jännitteet ajavat ihmisiä voimakkaammin urnille. Poliittisten jakolinjojen lieventyminen nähdään äänestysaktiivisuuden yhtenä laskun syynä.

Kun Suomea verrataan äänestysaktiivisuudessa muuhun Länsi-Eurooppaan, huomataan, että Suomessa aktiivisuus on heikoimmasta päästä. Tämä siitä huolimatta, että kansan ja varsinkin yläkoulukäisen nuorison tietämys yhteiskunnan päätöksen-

teosta on tutkimusten mukaan monia vertailumaita parempaa. Ylipäätään äänestysprosenttien laskua selittää yhä yksilöllisempi kulttuuri, jossa oman korren kehoon kantamisen merkitys ja sosiaalisiin ryhmiin tai puolueisiin kiinnittyminen on heikentynyt. Myös poliitikkojen omalla toiminnalla on ollut negatiivisia vaikutuksia äänestysaktiivisuuteen. Esimerkiksi poliitikkojen yksityiselämän sotkut ja politiikan näkeminen omien etujen ajamisena on vaikuttanut äänestysaktiivisuuteen negatiivisesti.

TEHTÄVÄT

1. Mihin vaaleja tarvitaan?
2. Miten suhteellinen vaalitapa eroaa enemmistövaalitavasta?
3. Miksi kaikki eivät äänestä? Pohdi, mikä saisi suomalaiset äänestämään vilkkaammin?
4. Pohdi parin kanssa, tulisiko äänioikeuden ikäraja laskea Suomessa 16 ikävuoteen. Mitä vaikutuksia ikärajan laskulla voisi olla? Mihin vaaliin ikärajan lasku sopisi parhaiten?
5. Hae tietoa internetistä.
 - a) Missä länsimaassa on viimeksi pidetty valtakunnalliset vaalit?
 - b) Millainen vaalijärjestelmä tässä maassa on?
 - c) Mitkä puolueet vaaleissa voittivat ja miksi?

IV Syventävät tehtävät

Kansalainen vaikuttajana

1.

Nuoret ja vaikuttaminen

Alla on vuonna 2014 suoritetun Nuorisobarometrin tutkimuksen tuloksia. Tutkimuksen perusjoukkona oli 1903 15–29-vuotiaasta suomen- ja ruotsinkielistä nuorta koko maassa. Mukana oli myös vieraskielisiä nuoria suhteessa heidän osuuteensa väestössä.

a) Tee tilastosta vähintään viisi havaintoa.

b) Tulkitse ja selitä havaintosi.
Mistä erot johtuvat?

c) Mitkä tekijät vaikuttavat poliittiseen aktiivisuuteen? Mitä eroja ylipäätään on poliittisen lukutaidon taustalla?

2.

Pohdi, miten Hufvudstadsbladetin pääkirjoituksessa mainitut vastakkaisuudet ilmenevät nykyisten eduskuntapuolueiden välillä ja niiden sisällä.

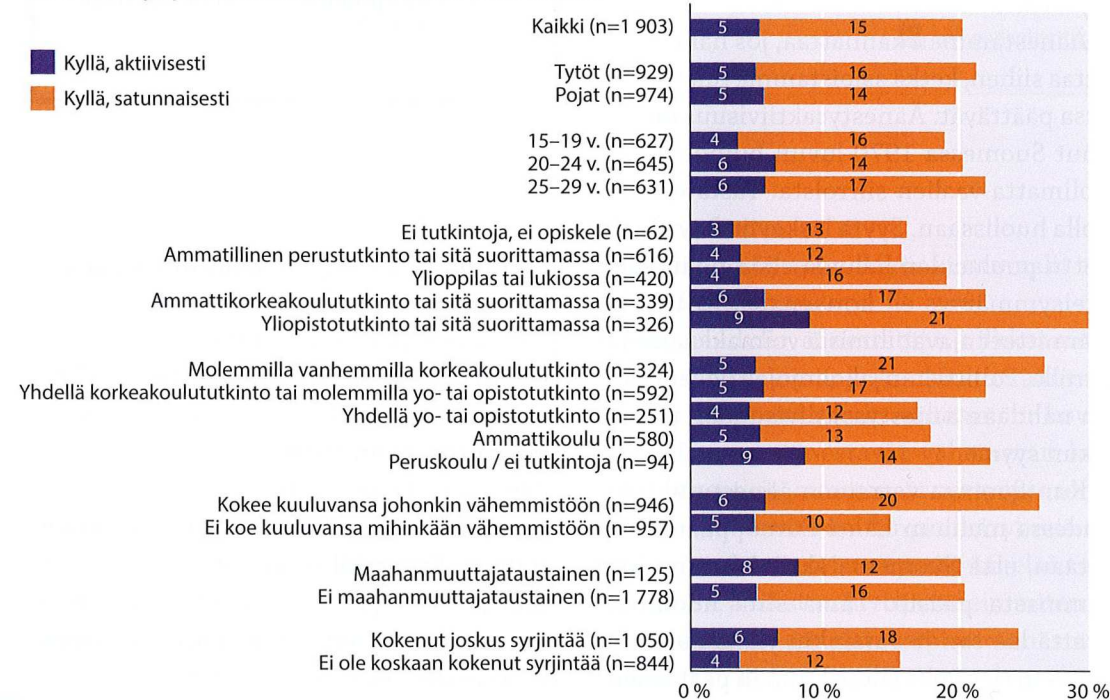
(YO syksy 2013)

On puhuttu ideologioiden kuolemasta, mutta viime vuoden [2011] vaaliyllätyksen tarkastelu nostaa päinvastoin esiin ne vahvat ideologiset perusteet, joiden pohjalta äänestäjät ottavat kantaa. Vastakkaisuudet asettuvat erilaisille akseleille. Niitä ovat vasemmisto–oikeisto, keskusalue–haja-asutusalue, kansallinen itsemääräämisoikeus–kansainväliset liittoutumat, liberalismi–konservatismi, kasvu–ympäristönsuojelu sekä myös asennoituminen kaksikielisyyteen.
(käännös: YTL)

Mikael Kosk, Partiernas är tvungna att förnya sig
Hufvudstadsbladet, 4.4.2012

Osallistutko johonkin yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
tähtäävän järjestön tai kansalaisliikkeen toimintaan?

Kyllä, aktiivisesti
Kyllä, satunnaisesti



3.

Tarkastele kevään 2015 eduskuntavaalien tulosta ja kansalaisten äänestysaktiivisuutta.
Miten Suomessa käytössä oleva vaalijärjestelmä vaikutti eduskuntavaalien tulokseen?

Eduskuntavaalien tulos 2015

Puolue	Osuus äänistä %	Äänet yhteensä lkm	Paikat yht. lkm
Kansallinen Kokoomus	18,2	540 212	37
Suomen Sosialidemokraattinen puolue	16,5	490 102	34
Perussuomalaiset	17,7	524 054	38
Suomen Keskusta	21,1	626 218	49
Vasemmistoliitto	7,1	211 702	12
Vihreä liitto	8,5	253 102	15
Suomen ruotsalainen kansanpuolue	4,9	144 802	9
Suomen Kristillisdemokraatit	3,5	105 134	5
Suomen Työväenpuolue STP	0,0	984	0
Itsenäisyyspuolue	0,5	13 638	0
Köyhien Asialla	0,0	623	0
Piraattipuolue	0,8	25 086	0
Muutos 2011	0,3	7 442	0
Suomen Kommunistinen puolue	0,3	7 529	0
Kommunistinen Työväenpuolue – Rauhan ja sosialismin puolesta	0,0	1 100	0
Muut ryhmät	0,6	1 6731	1
Yhteensä		2 968 459	

Lähde: Vaalit-sivusto, Oikeusministeriö

KERTAA!

- Kansalaisella on sekä oikeuksia että velvollisuuksia.
- Valtiot ovat muuttuneet aikojen saatossa ja niitä on montaa eri lajia.
- Legitiimi valta on oikeutettua valtaa, vallalla on monta perustaa.
- Demokratia tuo kansalaisille oikeuksia ja vaikuttamismahdollisuuksia, joita näiden tulisi aktiivisesti käyttää.
- Vaikuttaa voi monella tapaa: äänestää, asettua ehdolle, median kautta, menemällä mukaan järjestöön tai puolueeseen.
- Puolueet ja järjestöt vaikuttavat pitkäjänteisesti.
- Internet on muuttanut vaikuttamista.
- Työmarkkinajärjestöillä on paljon valtaa ja vaikutusmahdollisuuksia.
- Järjestöt huolehtivat monista hyvinvointiyhteiskunnan asioista – ne muodostavat kolmannen sektorin.
- Puolueet ovat erilaisia ja niitä jakaa moni jakolinja.
- Politiikalla on monet kasvot: negatiiviset ja positiiviset.
- Identiteettipolitiikka perustuu ihmisten omakuvaan ja arvoihin.
- Päättäjät valitaan suhteellisilla ja enemmistövaaleilla.
- Äänestysaktiivisuus on Suomessa laskenut.